

Zerkubia nedir? meselesine girmek için yerim yok, sadece bir şeyi anlatıp çıkacağım.

Günümüz demokrasilerinde devlet aygıtı bir yanda dururken, seçimler, partiler, politikalar diğer yanda duruyor. Bunun çeşitli arızaları mevcut:

1. Adaylar çoğunlukla tecrübe etmedikleri konularda sözler vermek zorunda. Bir Cumhurbaşkanı adayı, iktisat konusunda hiç bilgisi olmadığı halde, bu konuda sözler vermek zorunda, diğeri eğitim konusunda bir fikri olmadığı halde, bu konuda konuşmak zorunda. Bu söylenen sözlerin de çarpıcı olması, insanların aklında kalması, uygulanabilir olmasından daha mühim, çünkü asıl problem bu söylemle insanların oyunu rakibinden fazla almak. Rakip aday 5 veriyorsa, sen 10 vermelisin ki bir anlamı olsun. Bu nedenle genelde *en inanılır yalanı* söyleyenler seçiliyor.
2. Hangi aday kazanırsa kazansın, bürokrasi aygıtının %95'i aynı kalıyor. Aynı şekilde çalışıyor ve yenilenmesi, değiştirilmesi uzun bir süreç gerektiriyor. Ayrıca siyasetçiler aslında ait olmadıkları bu büyük bürokrasi makinesinin, nasıl çalıştığından sorumlu oluyorlar.
3. Ortada bir makam ve birden çok aday olduğunda, bu adayların o makamın şartlarından olmayan konuları da işin içine katarak mücadele etmesi gerekiyor. Diyelim ekonomik konularla ilgili en iyi aday, konuyla ilgisi olmayan pek çok soruyla bunaltılıp, yıldırılabilir.
4. Kendini tanıtmak önemli bir maddi kaynak, zaman ve imkan istiyor. Bir işi yapacak en iyi insanları seçmek için, bu insanların seçime girecek imkanlara ve işini yapmaktan daha farklı, kendini iyi tanıtmak ve insanları ikna etmek gibi özelliklere sahip olmasını bekliyoruz.
5. Kaynaklar genelde zenginlerin elinde olduğu için onların kendi sınıfları lehine adayları destekleyip, kendilerine çalışan bir devlet aygıtı üretmeleri mümkün oluyor. Adaylar halka karşı sorumlu olsalar da, nihayetinde halka kendilerini tanıtmaları için destek arıyorlar ve bu desteği bulabilecekleri kimseler, doğal olarak üst sınıflar oluyor. Bu da sınıfların devlet eliyle kemikleşmesine sebep oluyor.

Bunların genel olarak bugünkü demokrasilerin hepsinde geçerli sorunlar olduğunu ve ABD ve Kanada yöneticilerinde çarpıcı bir şekilde görülen, *soytarılık kazanır* anlayışının da bundan kaynaklandığını düşünüyorum.

Zerkubia isimli bir masalım var, belki 10 yıldır yazıyorum, siliyorum, tekrar yazıyorum. Hem ekonomik, hem sosyal olarak bugünkü Liberal Demokratik *imparatorluğa* bir alternatif düşünmüş olalım, ezberden yaşamış olmayalım diye. Önerilen sosyal ve ekonomik yapılar farklı, burayı uzun zamandır takip edenler buna ilişkin bazı fikirleri tanıyorlardır, toplumun *yaşama biçimleri* etrafında örgütlendiğini, insanların temel ihtiyaçlarının nasıl karşılandığını, üretim araçları üzerinde mirasın geçersiz olduğunu, vs. Gerçi ben yazana kadar *şuurlu robotlar* gibi yeni sorunlar çıkıyor ama bunların da çerçevesi aşağı yukarı belli.

Seçim sisteminin şimdiye kadar beklemesinin sebebi büyük ölçüde, bu masalın makul bulunduğu zamanlara erişildiğinde, zaten insanların büyük ölçüde algoritmalar tarafından yönetileceğini

düşünüyor olmam. Bununla beraber kitabı yazarken, insan yöneticilerin seçimi için de kriterler gerekti.

Bu yazdıklarım bu meseleye dair notlar.

1. Demokrasilerde partiler, her ne kadar insanların siyasi/yaşama biçimi haklarını garanti ediyor görünüyorsa da, aslında bu ikisi farklı. İnsanların diyelim siyasi olarak 10 gruba ayrılması, onların yaşama biçimlerinin de 10 gruba ayrılması demek gibi duruyor. Böyle bir durum yok, insanlar artık bu kadar basit değiller. Falanca partinin ekonomi politikasını beğenip, diğer partinin va'zettiği kültür politikasını beğenebilirim. Bunun için yaşama biçimlerinin, fikirlerin garantisini siyasi partilerin varlığından ayrı ele almak daha uygun. İnsanların *toplumcuk* diyebileceğimiz ve hukuken bireyler üzerinde hakları bulunan, ancak bir yandan da onlara karşı görevleri bulunan sosyal yapılar vasıtasıyla farklı yaşama biçimlerini garanti etmesi daha uygun.
2. Bürokrasi insanların hayatında doğrudan etkisi olduğu halde, sorumluluğunu siyasilere atan ve hemen hiçbir şekilde sorgulanması mümkün olmayan bir yapıya dönüşüyor. Bizim bürokraside böyle, diğerlerinde de benzer olduğunu tahmin ediyorum. O sebeple bürokrasinin doğrudan *rey* vasıtasıyla denetlenmesi, bunların partiler vasıtasıyla denetlenmesinden daha uygun görünüyor.
3. Demokrasilerde bir pozisyona birini seçerken onların bu işteki becerileri konusunda sadece tahmin yürütebiliyoruz. Bunun yerine bulunduğu yerde işini iyi yapan insanın bir üst pozisyona çıkması, kötü yapan insanın alt pozisyona itilmesi ve bunun kararının da vatandaşlar tarafından verilmesi daha uygun. Demagogların kazandığı seçimler yerine, insanlar adayların hangisinin *başarılı* hangisinin *başarısız* olduğuna karar vermeli.
4. Bürokrasi tabiatı itibarıyla bir ağaç yapısı şeklinde. Üç ayrı erkin tepesinde üç ayrı kurum bulunduğunu, diyelim bir Yasama Meclisi, bir Yürütme Kurulu ve bir Yargı Konseyi bulunduğunu kabul edelim. İnsanların ayrıca yerel yöneticileri var, bir muhitte vali, kaymakam, muhtar, savcı, hakim ve idare meclisleri var. Seçimlerin doğrudan bu insanlarla ilgili olması gerekiyor, aksi halde, ben Cumhurbaşkanı seçiyorum ama hayatıma çok daha doğrudan etki eden hakim veya kaymakamın o seçimden hemen hiçbir sorumluluğu olmuyor.
5. Her Eylül ayında her vatandaşın sandığa gidip, hayatı üzerinde etki sahibi bütün kimseler hakkında *başarılı* ve *başarısız* oyu verdiğini kabul edelim. En tepedeki Cumhurbaşkanı, Yasama Meclisi Temsilcisi (Milletvekili), Yargı Konseyi Temsilcisi (Yargıvekili) ve yerel yöneticilerin performanslarını *başarılı* ve *başarısız* olarak, ve anayasa değişikliklerini *kabul* ve *ret* diyerek oylasın. O bölgenin valisi/belediye başkanı için *başarılı*, *başsavcısı* için *başarısız*, ülkenin yöneticileri için de ayrı ayrı oy kullanılsın.
6. Bir vekil/yönetici ortalama başarıdan iyiye daha üst seviyeye çıkar, yaklaşık ortalama başarıdaysa yerinde kalır, ortalama başarının az altındaysa daha alt bir pozisyona gönderilir, ortalama

başarının çok altındaysa emekli edilir. Tüm bürokratik hiyerarşi bir algoritma vasıtasıyla belirlendiği için, belli bir pozisyondaki insanın işini iyi yapmak ve sorumlu olduğu konuda insanları memnun etmek dışında bir kriteri olmaz. Kendini tanıtmayı ve yaptığı işi anlatması gerekse de, bu işinin kapsamıyla ilgilidir.

7. Yönetici olmak isteyen insanlar boşalan alt pozisyonlara başvurur. Hukukçular yargı hiyerarşisine, kamu yöneticileri ve iktisatçılar yürütme hiyerarşisine, mühendis, doktor, öğretmen ve sair meslek sahipleri teknik meclis (oda) hiyerarşisine katılır. Yasama meclisinin yarısı meslek meclislerinden, diğer yarısı hukuk ve yürütme kadrolarından seçilir. Meslek hiyerarşilerinin tepesinden sonra, insanların Yürütme Kurulu'na bakan düzeyinde katılma veya Yasama Meclisine üye olma hakları vardır.
8. Üç erkin birbirine karşı sorumlulukları ve yetkileri nettir. Yargı Konseyi, Yürütmenin başı (Cumhurbaşkanı) ve diğer yöneticileri görevden alabilir, yargılayabilir. Yürütme, Yasama meclisinden yasa talep edebilir ve işini savsaklayan vekilleri uzaklaştırabilir. Yasama, Yargı'nın devlet üzerinde tasallut kurmaya çalışmasına karşı onları görevlerini istismar ederlerse görevden alabilir. Tüm sistem kilitlendiğinde bir ay içerisinde seçime gidilir ve zaten bütün bu erkler yıllık seçimlerde halka karşı sorumludur.
9. Ordu her ne kadar doğrudan reyle belirlenmese de, yürütmenin parçasıdır ve sorumluluk alanı net olarak dış düşmanla sınırlıdır. Bilinçli olarak devlet kademesini hedefleyen bir askerin rütbesi düşer ve emirlerine uyulmaz. Kuvvet komutanları bakan mertebesinde Yürütme Kurulu üyesidir.
10. Bütün bu bürokratik hiyerarşiden bağımsız ve *Milyonlar Meclisi* adı verilen, mensupları kurayla belirlenen ayrı bir meclis vardır. Her bir milyon kişide bir kişi bu meclise seçilir ve vazifesi, yöneticilerin, bilhassa üst yöneticilerin kamu maliyesi, ihale hukuku, rüşvet, makam istismarı açısından denetlenmesidir. Bunlar her vatandaşın aşağı yukarı bildiği ve insani olarak da birbirine en hassas olduğu noktalardır. Bir vatandaş bu meclise kurayla seçildikten sonra 6 ay eğitim görür ve 1 yıl görev yapar. Bu meclis oy çokluğuyla Cumhurbaşkanı ve Yargı Konseyi dahil, herhangi bir devlet görevlisini görevden alabilir.
11. Yöneticilere *başarılı* ve *başarısız* oyları verildikten sonra, yeni makamlarının nasıl belirleneceği için bir algoritma mevcut. Buna *hash sort* diyoruz ama makamlarda minimum değişiklik yaparak yöneticilerin belirlenmesi konusunda özel ve sınırları net bir prosedür bulunur.

Biraz daha ayrıntılı yazmam gerektiğinin farkındayım. Bu gibi noktaların üzerinden biraz daha geliştirip, hem insanların seslerini duyurup, özgürlüklerini temin edecekleri, hem de bürokratik veya siyasi bir üst sınıf, oligarşi oluşturmada, hem de plutokrasiye yol açmadan bir siyasi sistemin nasıl düzenlenebileceğini düşünmeye devam edeceğim.